

Bona azadi, asiti û bızatiye!

DENGÊ KURD

Hejmar №7
26-e' gulane', sala 1992-a

Ji c'illaye' pas'in, sala
1992-a te' wes'andin.

Fonda C'anda Azerbaijanê
Navgina C'anda Kurd "Ronayî"

Азербайджан Маденијат Фонду
"Ронаји" Курд Маденијат Маркази

Азербайджанский фонд культур
Центр курдской культуры «Ронажи»

DENGÊ JI QURNAN

S'eref xan Bitlisi

S'eref xan Bitlisi diroknivisareki dewra xweyi usane, ku yeki mayin tune meri hlnberi wi bke. Pirtu'ka S'eref xan - Bitlisi "S'erefname" bona diroka kurdan u' Kurdistane', usa ji bona diroka gele' ciran c'avkanike here he'jaye. Ewi himli qewmandine'd diroke'ye sedsaliye'n XV-XVI hildaye qeleme'. "S'erefname" ji du pirtu'kane. Ya ewlin derheqa Azerbaijanê u' Irane'daye. Le' dirokan, le'koline' "S'erefname" didine klvs'e', weki Bitlisi qewmandine'n diroka kurdan u' Kurdistane' ji sala 1287-a destpe'dike hetani sala 1596-a xitlm dike. Xwedane' "S'erefname" S'eref xan kure' S'emsedine' Bitlisiye. Silsileta Bitlisiya ji qebila ru'zekiyane. Ve' qebile'ra Ru'cekl, Ru'deki u' Ru'jeki ji dibe'jin. Eve' malbete' ji sala 1384-a hetani sala 1849-a carna bi temami, carna bi serbestiya nivi hukumdari li vilayeta Bitlise' klriye. Silsileta Ru'zekiya nava hukumdare'd

Kurdistane'da xwedane' hurmet u' zor. Pas'e' Bitlisi dlnivise, weki ji hukumdariya mezln bu'. Le' ev ve' qewmandine' s'unda hurmeta hurmet u' hukumdari hey dlc'u' S'emsedin Bitlise' bal ze'de dibe ke'm dlu'. Wede' emiriya Emir u' s'ah nave' xantiye' dide wi. S'emsedin bey (1531-1535) ew Wede' S'emsedin xan dlc'e Irane' bave' S'eref xane' qeza Bitlise' kec'ka serkare' Qizilbas'a-ji aliye' sultane' osmaniye' Emirxan Mu'su'llu'n distine. 25-Suleyman Qaziye 1-e' (1519-1566) e' meha slbate' sala 1543-a S'eref te' glrtine'. Pey ve' yeke'ra S'emsedin bey Bitlisi dlc'e Qyme, adana Kerehrude' te' Tebrize' cem s'ah Tehmaside' 1-e' dunya ronkayl. Ew he' bcl'u'k bu'ye diya wi dlmre. Bav kure' hurmet qebu'l dike. Ev qebu'klrln xwe S'eref dide ber deste' nerjl bu'. S'ah pe'sta zanbu', kec'ke'n Kerehrude'. Ev wexte' be', ewe' bi alikariya kec'lkana xwedane' xwendin u' S'emsedin beye' Bitlise' e'pe'ce ulme' ku'rbu'ne. Bitlisi heta 9 kare' bke. Ser hime' qinyate' heyi em dlnln, weki pas'wextiye' hini pe'se-tore dibe, pas'e' bi qebila Ru'zekiya ya vileyeta Bitlise' bi temami te'ne Tebrize' u' ewana deste' xwe digne cuda dibe, hini qeydezanebu'na deste' Bitlisi u' dlbne qewateke dln, hini plrse'd s'ervaniye, hini

riye'd s'eriye'te' dibe. Aha, S'eref Bitlisi hetani sala 1554-a li qesre' hini tore u' xwendine' dibe, van sala idi bave' wi kal bibu' u' lema ji qullxya emiriye' dest vediks'ine. Ve' deme' S'eref 12-e' sali bu'. Qebila Ru'zeki ji s'ah hivi dike, weki S'eref klvs'ke c'awa emir. S'ah ve' yeke' nana nake u' S'eref li Salyane', Mahmu'dabade', u' li des'ta Muxane' e'mir klvs'dike. Ev ci-warana diketine nava Vileyeta S'irvane'. Le' gereke' be' gotine', weki S'e'x Emir Bilbasiye' ji qebila Ru'zekiya c'awa s'e'wlrare' wi klvs'dikin. Bi gliiki S'eref xan ne'ziki 15 sala li ciye' cuda-cuda hukumdariye' dike. Le'kolin u' izgere'n "S'erefname"ye' emir-jlyina S'eref xan Bitlisi parevedikin ser du dewra, ser du para. Dewra ewlin

sale'd 1554-1586 dhlnglvine. S'eref xan Bitlisi 30 sala ze'detlr te' nasklrine' c'awa hukumdareki berbl c'av, c'awa serkareki zaneyi je'hati. Dewra emir-jlyina wiye dudu ji sala 1586-a destpe'dibe. Ev dewr, dewra sale'd wiye efrandariye'ye. C'i pak ev dewlr heyet? C'i pak ev dewr hatiye xuluqandine'? Bi ve' dewre', bi ulm u' efrandariye' xweva ew diroka kurdan u' Kurdistane' dixe'mline. Emir-jlyina gele' kurd, rola wane di deraca pe'sda c'u'yina merlvaye'da ser hime' qewmandine' diroke' dide klvs'e'. Kutasiye' hemu' gotine'n ulmdare'n dln'e', ku derheqa "S'erefname"-da hatine gotine' serhevda binln, dkarln be' s'lk be'jln, weki "S'erefname"-ya S'eref xan Ibn-S'emsedin Bitlisi bona diroka kurdan u' Kurdistane' heykeleki dewr-zemanayi usane. ew' tucara naye' hedlmandine'.

Miqale ji c'end
c'avkanian hatiyê
amadekirIn

PIRS BI XWINE' NAYE' SAFIKIRINE'

Eva sala 5-e, weki li Qerebaxa C'lya xwina merlve'n ame-tam te' re'tine'. Ermeniya u' plst'ovane'n wan xwe xwina neheq glrtine. Van roja bersivke neblxe'r hemu' bineliye' Azerbaijanê bi dle's'i hlngavt. Ew ji ew bu', weki bajare' S'u's'e' bi qetlikari ji aliye' ermeniyada hatiye zefklrlne'. Naha ji ewana dlxwazln nehiya Lac'ine' u' Kelbecere' te'klne nava lene'n xweye res'. C'awa eyane van nehiyada tevi azerbacanan kurd ji c'endi-c'end qurnene dlijn. Ewana dlxwazln wan nehiyana kaf-ku'nkl'n u' bi ve' re' Qerebaxa C'lya tevi Ermenistane' bkl'n. Diroke'da neyare'n kurdan gellekl'n, yek ji das'nake'n ermeniyann. Iro "qafseqete" ermeniya, "xlta das'naka" ciye' seklni dlxwazln beri bineliye'n van nehiya bkl'n, wana ji ciye' kal-bava deroder bkl'n. Diroke'da eyane, weki ermeniya gellek cara bere' xwe dane kurdan u' bi hezar fen-fe'lava qlra wana aniyê. Iro deste' wan ewqasi dlre'je, weki li hemu' dera plrsa kurda hev dixin. Goti hemu' kurde'n dune' bi tlfagbin u' dost-dujmlne' xwe naskln. Em dlxwazln, weki hemu' kurde'n duniyaye' bzanbln, mesela Qerebaxa C'iyara glre'dayi le'ermeniya bere 20 hezar kurde'n musulman da ji Ermenistane' derxist. Naha ji dlxwazln Lac'ine', Kelbecere', Kubadiye' bklne bin deste' xwe, kurdan ji li wan nehiyanan bidne derxistlne'. Ev dujmlne'n devxwin rind dizanln, weki tene' li van nehiyan kurd eva c'end sedsalln bi edlayi dlijn. Naha qewmandine'd dewre' usa zu'zu' te'n derbaz dlb'n, weki meri carna nlkare wanra gav blde.

Qewmandineke diroki ewe, weki li Azerbaijanê heja de'mokratiye' ser neheqiye'n salaran derbaz bu'n u' glhis'tlne mereme'n azaye'. 14 meha gulane', sala 1992-a se'siya parlame'nta re'spu'blika Azerbaijanê hate derbazklrlne' u' pre'zide'nte' bere', ku eva du meha hevt rojbun derketlbu' otstavkaye', disa vegeri. Ji ve' yeke' pe'la gele' azerbaijane' rabu' u' bi sed hezaranva e'ris'i, ser avaye' Tewereblind klrln, u' be' xwinre'tln ew hildan deste'n xwe. Pas'e' komite'ta radiye' du'rditnoka' hlnki s'u'nda qesra pre'zide'nt hildan deste' xwe. Hukmeta nu' he' c'awa pe'sda here emire' blde klvs'e'. Le' c'awa hemu' bineliye' Azerbaijanê, usa ji em dlxwazln zu'tlire' qayde-qanu'n, edlayi be' dasekl'nandine'. Goti hemu' bineliye' Azerbaijanê blla bzanln, weki qewate'n res' dlxwazln gele' ku re'spu'blikaye'da dlijn hevxl'n, radio u' du'rditnoka Ru'siyaye' elameatiye'n derew bela dike. De'bavno, xu'sk-blrano! Dest bidne deste' hev, ermeniya' devxwin ji axa weten raqelnln!

Bi deste'n das'nakan kurde'n Lac'ine' ji der bi der bun!

22

Мир народу Азербайджана!

Недавно наш корреспондент Слеймане Рафо встретился с С. Кочои и взял у него интервью. Кочои Сябанд Мамедович, кандидат юридических наук, доцент кафедры уголовного права Московского юридического института.

Слеймане Рафо: Сябанд Мамедович, несколько слов о себе.

Сябанд Кочои: - Я родился в 1961 году. Вырос в Грузии, в г. Тбилиси. В 1978 году после окончания средней школы поступил в Всесоюзный юридический заочный институт. В 1983 году окончил его с отличием. Поступил в аспирантуру Московского юридического института. Защитил диссертацию кандидата юридических наук. Сейчас я доцент кафедры уголовного права Московского юридического института (Кировский филиал). Имею более 50 публикаций, в том числе несколько учебных пособий, изданных в Москве.

С.Р. - Вы также известны своими публикациями о проблемах нашего народа.

С.К. - Да, действительно, это так. Я писал о курдах в "Красной звезде", "Собеседнике", "Советской культуре", "За рубежом", в газетах и журналах, издаваемых в городе Кирове. К сожалению, миллионы людей в бывшем СССР, а ныне СНГ не знали и не знают даже о существовании такого народа. Об этом побеспокоились партийные лидеры (КПСС), сделавшие все как для репрессий курдов, так и для их ассимиляции. Поэтому сегодня необходимо рассказать миру, в том числе многомиллионному народу Азербайджана, о проблемах курдского народа, о его неугаемом желании жить в мире и дружбе со своими соседями. Думаю, азербайджанский народ всегда ценил дружбу и братство.

С.Р. - Что можете сказать о положении курдов в Азербайджане?

С.К. - Сегодняшнее их положение нельзя рассматривать в отрыве от истории курдско-азербайджанских отношений. Достаточно вспомнить о "Договоре о

дружбе и сотрудничестве между Курдской и Азербайджанской Демократическими Республиками" на территории послевоенного (1946 г.) Ирана. Это есть пример совместной борьбы за свободу и независимость. Мы не забыли трагедию Иранского Курдистана, когда от рук тирана Саддама Хусейна гибли как курды, так и турки. В 20-е годы нашего столетия Советский Азербайджан продемонстрировал хороший пример решения проблем курдского национального меньшинства, проживающего на территории этой республики. Я имею в виду создание Курдистанского уезда. Думаю, что его ликвидация большевиками на соответствовала интересам азербайджанского и курдского народов. Кроме того, упразднение округа дало повод соседней республике обвинять Азербайджан в ущемлении прав курдского меньшинства. Правда, обвинения эти появились сейчас и используются они, очевидно, в политических целях (при этом сама соседняя республика Армения "успешно" выселила всех проживающих в ней азербайджанцев и курдов-мусульман, о чем, естественно, предпочитает молчать). Убежден, что действия сепаратистов Нагорного Карабаха не достигли бы таких масштабов, если бы существовал Курдистанский уезд, преобразованный затем в округ.

С.Р. - Какие вопросы наиболее актуальны сегодня для курдов Азербайджана?

С.К. - Сохранение языка, истории, культуры, рост национального самосознания. Нужны печатные издания и радиопередачи на курдском языке. Надо уделять внимание преподаванию на родном языке в районах компактного проживания курдов. Необходимо подготовка соответствующих кадров. Рад отметить, что ваша газета - первая ласточка на этом трудном, но очень почетном и ответственном пути.

Желаю долгожданного мира народу Азербайджана!

С.Р. - Спасибо за интервью.

DU'YE' CIXARE' BU' S'EWATA KUR-BAVE'

(Serhati)

Sala 1986-a bu'. Paylz bu', paylza zerin. Her aliya zer dklr. Daran belge'n xwe dawas'andlbu'n. Li esmane' gewr re'ze'n qulungan u' c'lvike'n koc'er zu'zu' dhatne klvs'e u' dlqullfin dlc'u'n. Idi e'l-obe ji zozanan dadgeriyane arane'. S'lvani u' gavan tene' li c'iyaye'n Zaxo mabu'n. ... Mehmedevdo temamiya emre' xwe li van c'lyan re'jberi klrlbu'. Ew kurdekl gellekl kasib bu'. Ew nava dljwariyada mezln blbu' u' zef tengi u' tell kl's'andl bu'. Ew se' sall bu'ne' diya wi c'u'bu' rehma xwede'. Du sala s'unda bave' wi ji mina gellekl kurdan di s'ere' bona azadariya Kurdistane'da s'ehid ketlbu'. Sal pey hev hatin derbaz bu'n. Mehmedevdo mezln bu'. Bere' ape' wi Arif serwe'ri li mala wan dklr, le' pas'e' glraniya male' tamam kete stu'ye' wi. Ewi sal danzdeh meh c'end peze' xwe u' ye' ape' xwe dicerand. C'awa dlbe'n s'eveke xwede'ye bi ci-nlvin nebu' bu' qlsmete' wi. Ape' wi mlrlne' s'unda jlnape' ru' neda wi u' ew ji wana clhe' bu'. Mehmedevdo zewlcl u' bi hezar dljwari zare'n xwe xwayi dklr. Herdu' kure'n wi glhish'tine' s'unda bona azadariya axa weten c'u'n tevl pe's'mergan bu'n. Le' Mehmedevdo bi xwe tu cara tevl seyasete' nebu'bu', ji ber ku qara male' stu'ye' wi bu'. ... Ida 40 sal bu', weki Mehmedevdo di vi gundida s'lvanti dklr, le' hela ji zlkeki te'r, zlkeki blrc'l bu'. Glraniya male' cahalti ji stu'ye' Mehmedevdo bu', ahalti ji. Ewi kure' xweyi blc'u'k dlda pey xwe bo debariya xwe bke, s'ev u' rojan van kas'a dlgeriya. Ew hertlm nava mlala da bu', clxara wi ji de'st nedlket. Ji du'ye' clxare' ber slme'le' wi zer bu'bu'. ...Keriy'e peze' gund, ku Mehmedevdo s'lvanti le' dklr, isal hela ji bereka c'iyaye' Zaxo nehatlbu' des'te'. Slbe zu' bu'. Mlj u' du'man he'di-he'di ji sere' c'iy'e vedlks'iya. Pey barane'ra tave' s'ewq-s'emala xwe dabu' ser c'iya u' zlnaran. Ew du roj bu' clxara Mehmedevdo xllaz bu'bu'. Ew mina merlvekl semsemi vlnda-we'da dlc'u', dhat. Lema ji gazi kure' xwe klr u' got: -Eli, lawo, here ser diyare' ge'li blne', re'va re'wi derbaz nabln, mlnra clxareke' blxwaze. Di nava ge'llira riya here mezln, ku dlc'u' serbaje'r derbaz dlbu'. Eli mina c'lvikeke' flri ser diyare' ge'li u' e'pe'ceki s'unda, ewi li bave' klre gazi: -Bavo, avtomas'ine te' klvs'e' zu' were'l Mehmedevdo zu' dakete ge'li. We'da c'end mas'ine pey hev dlhatln. Ewi dest'e' xwe blilnd klr, wekl clxareke' blxwaze. Mas'ine he' neghe's'tlbu'ne wi, e'pe'ceki du'ri wi seklaln. C'end merlv ji mas'inan derketln u' weke gure' c'illa xwe,

avltine wi. Yeki je' plrsi: -Tu li vlra c'li diki? -Welleh, mln tls't nedlklr'- Mehmedevdo got. -Le' tu ser re' c'lma seklniyi? -Welleh, clxare' mln xllaz bu'ne, mln xwast ji re'wiya clxareke' blxwazlm. -Ku'c'ike' heram. hu'n gls'k ku'c'ikln, hema mlna ku'c'ika ji goti we gullekl. Be'je blne'he'rlm ke' tu s'andi? -Welleh, blilleh ez s'lvanlm, ez hatlme clxareke' ji re'wiya blxwazlm. -Na tu derewa dkl, hlneka tu s'andi vlra. Yeqln ye' ku, tu s'andiyl ser ve' re'ye' znlbu'ye lro bave' me Seddam Huse'yn'e' ji havinga xweye li bereka c'iyaye' Zaxoye' vegere. Rast be'je, yani na, eme' mlna wan hezar-hezar kurdan te bls'inlne zldane'n we' havinge'. Xofe' he' Mehmedevdo hngavt u' te' derxist, weki Seddam Huse'yn ji havlngeye' vedlgere, ewana ji xweykare' wine. Kale' belengaz znl bu', weki li ser ve' re'ye' gellekl kurde'n ame-tam hatlne gulleklrn. Raste Seddem havine' te' Kurdistane' he'sa dlbe, le' ew zef dltrse ku kurd bomba u' mina daynine ser riya wi. Ve' deme' yeki bejlnblilndi, xurt ji mas'ine' peya bu' u' berbl wan hat. Mehmedevdo we' deme Seddame' teleqres' nas klr. Merlive'd wi berslve'n Mehmedevdo wira gotlne', rege' wi res'qemlli bu' mina cellateki u' bi xwe plrsi: -Tu clxare' dlxwazi u' bi xwe ji dlcemldi, ere'? -Bele', sare-Mehmedevdo sere' xwe blilnd klr u' li c'ave' wi nlhe'ri. Seddam mina wes'iki c'av le' sorbu'n u' bi ece'b Mehmedevdo nlhe'ri. Ew berbl merlive'n xwe vegeriya c'li got negot pas'e' bi denge' blilnd ze'de klr: -Bila ev kuc'lkana gls'k blvinln u' derneye'ne ser riya mln. Ewi disa emlrl da: -Zu' blkl, kare' xwe retkl. Wede' me tune. Wexta ji blne' her keylreki yeke' dere'. We' deme' eskera elbek pe'trol(be'nzin) anin, nlvi hl's'andlme. ser bave', nlvi ser kur. Mehmedevdo got: -Seddam Huseyn, bexte' teme, were ber c'ave'n mln daxa mln dernexe. Xwina reheq erde' namine. Mln bls'ewtine le' dest'e' xwe nede vi tlfali. -Na-Seddam bi rik got,weki ew sax blmine, mezln bu'ne', ewe' ji mina te re' li mln blglre. Ewi aha got u' c'u' ru'nls'te' mas'ine'. Eskera aglr berdane kur. Aglr kur hngavtine' ewi xwe avite bave'. Bave' xwast ku aglre' kur bltemrine, le' aglr bi wi ji ket. Bave' nlhe'ri ne xelazbu'na wi, ne ya kur heye, ew mlna c'iyaki clye' xweda seklni u' got: "Lawo, sere' xwe blilnd bke, tls't nabe, azayl be' qurban nabe. Gereke' ez, tu, ew ve' re'ye'da blmlrn, wekl rojeke' bave' me bi xwe ve' re'ye'da be' u' here".

Hesene' Eylaze' Facisile'man
JI re'spu'blika Qazaxstane'

ИЗ КУРДСКОГО ФОЛЬКЛОРА

В МИРЕ МУДРЫХ МЫСЛЕЙ

Ум - корона на голове.

Груз дурной головы ноги несут.
С мельницы пришел отец, а рассказывает сын.

Говори правду, спи спокойно.

Бег коня - честь всадника.

Пусть будет честь сполна, а достаток наполовину.

Рана нанесенная словом, глубже раны, нанесенной мечом.

Когда тощая коза разжиреет, рогами на скалы пойдет.

Хорошая невеста - стун в доме.

Цыпленок и то, когда воду пьет вверх на бога глядит.

На мать смотри, на дочери же- нись.

Бойся того, кто бога не боится.
Мы не из одной семьи, но од- ной судьбы.

Отца моего убили, не все ли ровно кто-всадник или пеший.

Ливень проходит-камень оста- ется, лев умирает-шкура остае- ся, человек умирает-имя остается.

Для мужчин лучше смерть, чем- бегство.

Хозяин заболтался, осел вол- кам достался.

KÜRDÜN SÄSİ

“РОНАЈИ” КҮРД МӘДӘНИЈӘТ МӘРКӘЗИНИН БӘЈАНАТЫ

Сон күнләрдә Ермәнистан Республикасынын рәсми даирәләри Русија күтләви информасија васитәләринин көмәклији илә Азәрбајҗан Республикасына гаршы 5 илдән бәри апардығы тәхрибат компанијасынын јени мәрһәләсинә башламышдыр. Кечмиш ДГМВ инзибати әразисинә дахил олмајан Лачын рајонунун ишғалыны, һәмчинин Кәлбәчәр, Губадлы, Зәнкилан рајонуна гаршы һазырланан ишғал планларыны әсасландырмағ, дүнја ичтимаијјәтинин диггәтини јајындырмағ үчүн күрд факторуну ортаја атмышдыр. Сон күнләрдә сәсләнән бөһтан характерли информасијаларда көстәрилир ки, куја адлары чәкилән рајонларын күрд сакинләри инзибати мухтаријјәт тәләби илә чыхыш едәрәк Азәрбајҗан милли ордусуна гаршы дөјүшләр апарыр, Ермәнистан Республикасы илә Јухары Гарабағ арасында дөһлиз ачылмасына шәраит јарадырлар. Һалбуки Азәрбајҗанын Лачын, Кәлбәчәр, Губадлы, Зәнкилан рајонларынын күрд сакинләри артыг бешинчи илдир ки, диһәр азәрбајҗанлы һәмвәтәнләри илә бирликдә Азәрбајҗанын ваһидлији, әрази бүтөвлүју, Азәрбајҗан Республикасынын мүстәгиллији уғрунда ермәни тәһавүзкарлығына гаршы мүбаризә апарырлар вә инанырыг ки, бу мүбаризә һаггын гәләбәси илә баша чатачагдыр.

Күрд халгынын тәләји елә кәтирмишдир ки, о тарихән мүхтәлиф дөвләтләрин сәрһәдләриндә јашамағ мәчбуријјәтиндә галмышдыр. Бу фактдан бир-биринин әразисинә көз диһән дөвләтләр өз кирли нијјәтләри үчүн истифадә етмәјә чалышмыш вә чалышмагдадырлар. Ермәнистан вә Русија информасија васитәләринин бөһтан вә тәхрибатлары Азәрбајҗан күрдләриндә икраһ һисс доғурмушдур.

“Ронаји” Күрд Мәдәнијјәт Мәркәзи Азәрбајҗан Республикасында јашајан бүтүн күрдләр адындан дүнја информасија васитәләрини объективлик көстәриб ермәниләрин өз ишғалчылыг планларыны кизләмәк үчүн ујдурдуғу фитнәкар информасијалары јаймагдан имтина етмәјә чағырыр.

“Ронаји” Күрд Мәдәнијјәт
Мәркәзинин Идарә һеј’әти.
Бакы шәһәри.

Өһмәд бәј!

Истанбулдан мәнә көндәрилән “Ше’р дәфтәри” дәрхисинин 1991-чи ил 22-чи сајында “Бир-бүтүнүн чифт јарысы” адлы бир ше’р охудум. Истәдим ки, бу ше’р сизин “Күрдүн сәси” гәзетиниздә бир даһа ишығ үзү көрсүн, бир даһа әјдәнлигә чыхсын ки, бир пара адамлар охусун.

Бу ше’рин тәмиз нијјәтинә гүввәт оларағ ону дејә биләрәм ки, түрк грамматикасына көрә түрк вә күрд сөзләри ејни һәрфләрдән јараныб. Бу тәсадүфүн өзү дә бәлкә тәледир.

Ше’рин мәгсәди күн кими әјдәндир. Аралыға кирән олмаса һеч кәс гардашы гардашдан ајыра билмәз. Ше’р о гәдәр сәдә јазылыб ки, он кинли адам да охуса баша дүшәр. Бу ше’р сәрин су кими үрәкләрә чиләнир, сәринлик кәтирир.

Ше’рин али мәгсәди һәмишә севмәк, барышдырмағ, ајылтмағ олуб. Ше’р ниһағ салмаз. Ше’р һәмишә инсанын әлиндән тутар вә ону өзү дурдуғу мәртәбәјә галдырар. Бу мә’нада Бови Бенко мәгсәдинә наил олуб.

Гәзетиниздә уғур диләјирәм.

Милләтләр арасында әмин-аманлыг, гардашлыг вә мәрһәббәт јайманыза инанырам.

Һөрмәтлә, Фикрәт Садығ.

Апрел 1992-чи ил.

Бови Бенко

Бир бүтөвүн чифт јарысы

Ло гардашым, нә сорурсан?

Мәни

Наһағ јорурсан.

Күрд дә, Түрк дә

Бир силаһын јарысы

Бири лүлә,

Бири гундағ.

Инанмырсан ач тарихи.

Хорасандан бу јана

кечмишә бах!

Ејни көкдән су јеримиш көвдәјә

Көвдәнин үст јаны һача-һача,

Һәр һачада

Бир шаһ будағ.

Будағын үстүндә мејвәләр.

Будағлар бам-баша,

көвдә ејни, көк ејни.

Бириңә Түрк, бириңә Күрд дејибләр.

Күрд Зијады - Зија Кәјалп

Түркчүлүүн әсасыны јарадан

Фәрат - Дөһлә бир-бириңә гарышмыш,

Билинмәјир алан-сатан.

Ејни мәзарлыгда јан-јана ујујур.

Анан-бабан, дөдән-атан.

Күрд дә, түрк дә

Бир бүтөвүн јарысы

Биринин анасы әмим әрвады.

О биринин анасы анам.

Фәләк бизи бир јундан әјirmiш

гәрә јашыл, гырмызы, мор...

Бојамыза сары кирмиш, ал кирмиш

Ајырмағ зор.

Бир килимдә бир чүт нахыш јан-јана

Чан вермисиз, ган вермисиз

Бир чана.

Ло гардашым, нә сорурсан?

Мәнинаһағ јорурсан.

РЕДАКСИЈАДАН:

Бови Бенконун “Бир бүтөвүн чифт јарысы” ше’ринин барышыг руһуну алгышлајырыг. Инанырыг ки, өвәол-ахыр гәләбә Фикрәт бојин гәјд етдији кими “Аралыға кирән олмаса һеч кәс гардашы гардашдан ајыра билмәз” - мәнтигитини олачағ, Түркијә Республикасында да түрк вә күрд гардашлар габәг-гәһшәр отуруб Түркијә дөвләти һәгигәтини вә күрд халгы һәгигәтини говушдуран јолу тапачағлар.

ШУША МӘҒЛУБИЈЈӘТИ АЛЛАҢЫН КӨРКҮДҮР!

Ермәниләр Шущаны ишғал етди, јахуд Шущаны әлдән вердик - фактын мүбаһисәләримизин мәркәзиндә дуран һәр ики шәкилдә ифадәси реал вәзијјәти дејишмир: Азәрбајҗанын мә’нәви пајтахты, Јухары Гарабағда сон истинадкаһымыз, үмид вә күвәнч јеримиз олан Шуша дүшмән тапдағы алтындадыр.

Шүбһәсиз, Вәтәнимизин өвладлары бүтүн варлығы илә Шуша мәғлубијјәтинин һагг вурущумузда дөнүш нөгтәси олмасыны арзулајыр вә инаныр ки, арзусу һәгигәт олачагдыр. Лакин далбадал кәлән мәғлубијјәтләрдән үрәјинә горху хофу дүшәнләр, сынанлар, Азәрбајҗан халгынын гәләбәси имканларындан бәдкүман оланлар да вар. Сөзүмүз онларадыр: Азәрбајҗанымызын Вәтән торпағы үстүндә басылмајан Антеј хисләтли өвладлары кеч-тез дүшмәнин шәр јуvasыны тармар едиб торпағымызы гулдурлардан тәмизләјәчәкләр. Халга гаршы хәјанәт јолуну тутмуш бә’зи “һәмвәтәнләримиз” дә ашкар едилиб мәшһәр ајағына чәкиләчәкләр, иншаллаһ! Хочалыны, Ағдабаны, Шущаны һакимијјәт уғрунда дидишәнләрә, креслодан өтрү торпағыны сатмаға һазыр оланлара гаһмар чыхан, күтләјә дөнән халга Аллаһын көркү билин.

Мүтләг гәләбә, мүтләг мәғлубијјәт олмур. Дөјүшдә удуб-удузмағ вар. Биз һәлә ки, удузуруг. Лакин һагг савашына галхмышыг. Һагг нәзиләр, үзүлмәз. Бир олан һаггын өнүндә мин-мин хәјанәт вә зоракылыг зорсуздур.

ЕЈ АЗӘРБАЈҖАНЫН АЗӘРБАЈҖАНА ВӘТӘН ДЕЈӘН ӘВЛАДЛАРЫ!

“Јахшы билә, күйә әсәдләр” нүзүнү дөнүш андыныз, “Ајаға галх, Азәрбајҗан!” нидасы дөјүш андыныз олсун!

“Дәнгә күрд”.

ДӨРДҮНЧҮ ДӘРС

Бу күнкү дәрсдә сизә шәхс әвәзликләринин вә бу'н (олмаг) фе'линин индики заманда шәхсләрә көрә дәјишән формалары ачыгланыр.

Ez-mән, Em-биз
Tu-сән, Hu'n-сиз
Ew-o Ew(ewana)-онлар

Bu'n(олмаг) фе'ли индики заманда шәхсләрә көрә дәјишәркән ашағыдакы шәкли алыр вә мәнсубијјәти көстәрән шәхс шәкилчиләри ролуну ифа едир.

Тәк Чәм
1.Ezlm-Мәнәм Emln-Бизик
2.Tuyi-Сәнсән Hu'nln-Сизсиниз
3.Ewe-Одур Ewln-Онлардыр

Гејд: Bu'n фе'ли I шәхсин тәкиндә самитлә гур-таран сөzlә ишләнәндә im, сайтлә гуртаран сөзә го-шуланда исә ме,шәклини алыр.

Мүгајисә ет: Ez Hesenlm.

Ez Sefome.

Көрүндүјү кими, bu'n фе'ли тәкчә әвәзлијә јох,исимә,сифәтә дә гошулур вә онларын һансы шәхсә мәнсуб ондуғуну көстәрир.Мас,

Ez Emerlm-мән Әмәрәм

Ew rinde-O, јахшыдыр

Bu'n фе'ли индики заманда с'l(һә) вә ki(ким) суал әдатлары илә шиләдилдикдә шәхсләрин тәкиндә уе, чәминдә пе формасыны алыр.

Ev c'iyе?(Бу нәдир?) -Ev qeleme(Бу гәләмдир)

Evana c'ine?(Бунлар нәдир?) -Evana se'vln(Бунлар алмадыр)

Ew kiye?(О кимдир?) -Ew Eliye(О,Әлидир)

Ewana kine?(Онлар кимдир?) -Ewana me'vanln(Он-лар гонагдыр)

Дәрси Халид ӘСКӘРОВ апарыр.

HE'S'INAYE'N BONA DERMANA

Qeremok

Doxtriye'da gellek he's'inayе hene, weki c'awa derman te'ne kare'. Gоti be'jin, weki ewana alikarike mezin didine merivan. Ew iro dlixwazln kurd derheqa du he's'inaye'n usada gllikln. Yek јl wana qeremoke. Kara we' bona zlrav, bona ke'masiya xwine', taketlne' gelleke. Qeremok tene' ll darlstanan, deve' c'eman he's'in dibe. Belge' we', rihln, qallk u' bare' we' mina dermana te'ne xebtandln. Her јek јl wana wede' cуда-cуда da te'ne berav krlrn. Belge' qeremoke' wexte' kulilk dane', rihlne' payiza dereng, qallka mehe'n bahare', bar ghls'tlne' te' beravkrlrn u'

hls'k krlrn. Јl belge' we' c'aye' hazlr dklrn u' veduxwln, ew bona e's'a zlrav xe're. C'end roja s'unda e's' te' blrlne'. Јl bare' we' mlrebe te' hazlrkrlrn, ew bona xwinake'miye', bona taketlne' xe're. Јl koka we' dermane' -"Be'rbe'rlnl su'lfas" te' hazlr krlrn. Ew derman bona e's'a zlrav te' xebtandln.

GIVIJ

Givij јl c'iya dl darlstananda he's'in dibe. Meha gulane'da kulilk dide, domlna havine', destpe'bu'na payize' bare' we' dlghije. Kulilke' we' sipine, ghls'tlne' bare' we' res'dbln. Doxttriye'da givij bona dle's'lye'ye(ste'nokardlya),xwinblindbu'ne'

(hipe'rtaniya),bona xew teribandln te' xebtandln Bl kulilka c'aye' hazlrklrn u' bona nexwas'iyе' jore' goti ke'rhatiye. Јl bare' we' mlrebe te' petln. Ew јlne ku s'ire' wan ke'me(zarok te'r nablн) weki mu'reba glvijan buxwe, we' deme' s'ire' we' ze'de dibe.

Pakizera FETI

Xwendevana faku'lte'ta dermankariye' ya u'nive'rsite'ta doktoriye' ser nave' Nariman Narimanov.

Isal institu'teke ulmiye'ye nu' ya Akade'miya Ulmaye' Re'spu'blika Azerbaycane' vebu'ye. Ev institu'te' navkrlrne': "Para gele'n hndlkjlmар ll Azerbaycane'". Van roja ll ve' institu'te' clvin hate derbазkrlrne'. Clvine'da hemu' serwe're'n navgine'n c'anda gele'n hndlkjlmар ulmdare'n ce'he'-ce'he', karkare' Sove'ta Ministriya Respu'blikaye'ye Berpirsидar usa јl, re'daktore'n rojname'n wan c'anda amade' blbu'n. Serwere' "Para gele' hndlkjlmар ll Azerbaycane'" Kemers'ah Cavadov clvin veklr u' got, weki ll re'spu'blika Azerbaycane' wekile'n gellek mlletan dljin. Iro re'spu'blika me berbl de'mokratiye', berbl serbestiye' dlc'e. Bona we' yeke', goti re'spu'blikaye'da hemu' mecal be'na efrandlne' bona hemu' gele'n ll vlr dljin. Ll institu'ta me par hatiye vekrlrne' bona dirok, edebiyat, c'and, zargotlna gelanva mljylbe. Institu'te' qlrar

INSTITU'TA NU'

qebu' l kltiye, weki јl sala 1993-a heta 2000-e' sale' c'end plrtu'k be'ne wes'andln. Bona vi s'uxule' ziyareti bl serflnyazi binlne se'ri, goti wekile'n van mlletan teve' ve' xebate' bln. Pas'e' serwe're' Navgina C'anda Kurd Baxls' Huse'ynov, serwere' Navgina C'anda Talis'a Novru'zeli Memedov, serwe're' Navgina C'anda Tata Magsu'd Hacıye'v bi mereme' qencva pe's'da hatln. Clvine'da ulmdare'd Akade'miyaye' јl bl ulmi xeberdan u' dane klvs'e', weki c'awa blklн ew xebete'n plrr he'ja wede'da be'ne wes'andln. Clvine'da usa јl rejdaktore' rojname "Denge' Kurd" Ahmede' Hepo bl kelm pe's'da hat u' got, weki ll re'spu'blikaye' ulmdare'd kurda hene, ye'd ku bl dl-can dlkarln tevi amadekrlrna qlnyate'd derheqa dirok,

edebiyat, zlmanzanebu'n, etnografiya, zargotlna kurda bln. Vi aliyida em dlkarln nave' kandidate'n ulme'd filologiyе' S'amil Eskerov, Huseyn Kurdoglu', kandidate' ulme' pe'dagogiye' Bayrame' Feti, kandidate' ulme' aboriye' Kamille' Ekber u' ye'd mayin blks'inln. Xebatkare' sove't ministriye'yi berprsisvdar Nizami Ku'liye'v da klvs'e', ku hukmet u' dewlet re'spu'blika Azerbaycane' van ne'zinga we' bona pe's'dac'u'yina plrsa gele'n hndlkjlmар qanu'neke nu'ye' be' qebu'ikrlrn. Ser hime' ve' qanu'ne' destu'ra gele' hndlkjlmар we' hebe,weki dl hemu' derecada pe's'da here. Kutasiye' serwe're' pare' Kemers'ah Cavadov clvin tomeriklr u' razibu'na xwe da kese'n bes'darbu'yl u' hivi klr, weki јl virhada navgine'n c'ande'n jorgoti institu'te'ra be'ne glre'dane'.

Tamara REFO

ALFABE

LATİNİ					KİRİLİ	
Nº	TİPİN QAPÊ		TİPİN DESTNİVİS		TİPİN	QAPÊ
DORA	YENGİR	YEN HUR	YENGİR	YEN HUR	kuzdi	Azerbaycani
1	A	a	А	а	А	А
2	B	b	В	б	Б	Б
3	C	c	С	с	Щ	Щ
4	Ç	ç	Ç	ç	Ч	Ч
5	D	d	Д	д	Д	Д
6	E	e	Е	е	Ә	Ә
7	Ê	ê	Ê	ê	Е	Е
8	F	f	Ф	ф	Ф	Ф
9	G	g	Г	г	Г	Г
10	H	h	Һ	һ	Һ	Һ
11	I	i	İ	ı	И	И
12	İ	ı	İ	ı	И	И
13	J	j	Ж	ж	Ж	Ж
14	K	k	К	к	К	К
15	L	l	Л	л	Л	Л
16	M	m	М	м	М	М
17	N	n	Н	н	Н	Н
18	O	o	О	о	О	О
19	P	p	П	п	П	П
20	Q	q	Q	q	Q	-
21	R	r	Р	р	Р	Р
22	S	s	З	з	С	С
23	Ş	ş	Ş	ş	Ш	Ш
24	T	t	Т	т	Т	Т
25	U	u	У	у	У	У
26	Ü	ü	Ü	ü	У	У
27	V	v	В	в	В	В
28	W	w	W	w	W	-
29	X	x	Х	х	Х	Х
30	Y	y	Y	y	Y	Y
31	Z	z	З	з	З	З

ELAMETI

Jl Tirkıyaye' malbendeк kurape' xwe dıgere. Ewana dlbe'jin, weki Bedire' Yu'slf,(Yu'slfe' kure' Eli) 24-25 salı bu'ye јl mala Xelo dıxeyide (qebila Hotiya-Celaliya) derbazi Tifaqa Sove'te'ye bere' dibe. Bedire' Yu'slf, yane' јl ewledе'n wı dlkarln berberi rojname "Denge' kurd" bln, yani јl bl ve' te'le'fone' 98-61-18 te'le'xln.

"Denge' kurd"

LAC'INE'

Erde' s'e'ran, ci-miskene' kal-bava,
Ll van wara mal danine Lac'ine',
Gullstane, c'ar ali c'em kanine,
Ve' clnete' sal danine Lac'ine'.

Vi welati bende qewat, xas јlne,
Soltan bege' me'rxas, Hebi plr bu'ne,
Zeman derbaz bu'ne, qurne-dewr c'u'ne,
Lehenge' ha pal danine Lac'ine'.

Hukumdare'n zor, qetlikar plrr hatln,
Ew hlnclrin ber c'ave' xwe gor ditln,
Dew-dozada nav-namu's tew avitln,
Belgire' wan nel danine Lac'ine'.

Das'nake' har, qelp, xayin-dil xllt,
Milyon salı ew cianrbe du'z rex te,
Ew nemerde, be' itbare, be' bexte,
Wana hezar fe'l danine Lac'ine'.

Ijmln dlre, seye' hari dev germe,
Ew s'erm nake; Iro disa te' ser me,
Јl pls'ta wan derxln du-se' zol c'erme,
Blla be'jin xal danine Lac'ine'.

Sultan beg, zu' tu siyarbe hespe' be',
Xorte' e'le' tew rabu'ne tesibe',
Dljmln qlrkln, s'ev,berbange', her sibe',
Merxase' c'e' gel danine Lac'ine'.

Des't-zozane' te bedewln,delalln,
S'er-dewada kec'-xorte'n te wek Zalln,
Me ntkarln, neyar јl dıl dlnalln,
Dljmln hezar dıl danine Lac'ine'.

Qadire' Moti merd, namerda nas dlke,
Me'rxase' bas' esll-nisla xas dlke,
Bende' nemerde fe'le' kotı hı z dlke,
Ser fe'l disa pel danine Lac'ine'.

Qadire' MOTI

BIZINA MIN

Blzina mlne c'ile,
Telpeke res' ser mlle,
Ew dlde pe's'lya pe'z,
Dlks'ine mal re'z bl re'z.

Banzdlde ser zlnaran
Dıgere dora waran,
Mera tine cot karan,
U' s'a dlke me zaran.

Pirika mln Melek,
Јl we' hı z dlke gellek,
C'axe' we'ya dıdos'e,
Pe'ra dlbe ke'f xwas'e.

Tiftlka we' nermlke,
Mera dlbe leplke,
U' deste' me germ dlke,
Dlle' pirke' s'a dlke.

OCAX

Daye' tlm dıgot
Dlle' xwe dıdot
Em be' ci-warln,
Zef tengezarln.

Kec'lka blc'u'k,
C'u' ce'klr holc'u'k,
Ll ber zef s'a bu',
U' plrr nerwaz bu'.

-Ew mala mlne,
Ocaxa mlne,
Star u' hebu'n,
Gumane' mlne.

Diya mln dıgot,
Dlle' xwe dıdot
Ke' tune ocax,
Dil, le' dlbe dax.

Behriye' EVDILREZE'Q

REDAKTOR Ahmede' HEPO

ENDAME'N RE'DAKSIYAYE':
Adile' CEMAL (dewsglriye' re'daktor).
Baxis' HUSE'YNOV
Bayrame' FETI
E'lmira HESENOVA
Huse'yn KURDOGLI
Kamille' EKBER
S'amile' SELIM
S'amo ARIF

Rojname ll komite'ta wes'andina Dewlete' ya Re'spu'blika Azerbaycane' hatiye klvs' krlrne'.

Destu'rname N 291
Indeks: 66976

Gıjmeti 1 manat.
He'ja 1 manat.

Navnl's'ana re'daksiyaye': 370604
Baku', sogaga Gara S'ehera 7-a, 35
Unvan: 370604, Baky, 7-чл Гара Шаһар кучәси, 35
"Голос Курда". Адрес редакции:
370604, Бакы, ул. Черногородская, 35
Rojname kamputere' te' berevklrln u' ll
c'apxana nes'ryata
Azerbaycan'e'te' wes'andln.
Jmar: 2608

Сәбәр едің, Әбәлшәјің дәмшәмәгәм. 1942-
ж. илин јашаралда башда Мәһәммәд Гази
имәсә кұрд тајфа башчыларынын бәјүк бир
әстесини (40 нәфәрден чох) кәзлери иле
әтирдим ки, һәр шеји өз көзлери иле
этирдим. Онларын арасында Ғәсән Ғыһнари,
әшид бәј, Мәһид Хан, Мәһәммәд Бүсүк,
оғлаи кұрдлерин башчысы (һејф ки, алы
дәмдәг чыхыб) вә башгалары аыр иди.

Мәһәммәд ГАЗИ

Бүгүн һеј әли Бағыров төбәлетди. Бир нечә
үн Бақыда талыб мектебләре, театра, Емләр,
хәләмијасына, завод вә фабрикләре кетдик.
Ызәрде олдуг. Иранда бирликдә тағытдыг.
-Бәс нечә олуб ки, бу нагдә һеч бир мән-
әјә раст кәлмәк олмаур?

-Ахы мән дедим, булу чох мөхфи
тмишдик. Амма сонра Инкылис конфидијат бу
шгдә хәбәр тутур. Инкылсәринин Москыдакы
өфири Антон Иден Мологова дејир ки, бәс
Ғүстафәз адында бир нәфәр кырдыларын иш
акыја кәтирмишдир. Әлбәттә бу ишдән
җолотуун хәбәри фар иди. Амма о буну инкар
дир. Елө Иденин јанында Бағыровла телефони
лашыыр ки, бәс чәнаб Иден бәлә дејир бу не
өздүр? Бағыров дејир ки, бәлә иш олмајыб,
рашдир. Сонра Бағыров Иран аңкыруб мө-
һимлә данышды. Јә дејди ки, артыг сәһилә инки-
ләспәр маратл ашрлар, Бақыја тајғатмағын
тәспәһетдир. Бәлеликә Бақыја тајғадасы олдум.
-Имам мөөллим, сонралар кұрд
тидерлериндән киминләсә әлағәниз
дубу?

-Әвәл бу шәкилләре бахын, сонра һәр
шеји данышчам.
Бағадан бәри данышчыга һәҗәмаллаң,
нәһәсфәләһән бу мөһриб инсанын нә исе
хптардагыны көруб мәнә олмамағ учун
сұрама. Кытабларын арасындан бир зәрф
ташыб чыхарып вә зәрфдән чыхардығы иш-
алләри бир-бир мәнә қустәрир.

-Бах бу һәмин шәкилдир ки, сорағыла
эмисиз. Бу исе... Мәһәммәд Газиин дәр
ғачыдан асылмасдыр.

Академиккип сәһиләки төһөр аччә-қјдән
дујултур. Бир төһөр дајаныб јәшилән созүс
давам едир.

-Бу Мәһәммәд Газиин һејат јолдашы Ми-
лә хатымдыр... Чох ағылшы-лө мөһриб тајдн
иди. Савадсыз олмасына бахмәјајарат.
данышанда дејердин бәс академикдир. Дөһг
јалымда дејиди ја 1954-чү ил ялмә, ја да 1955-чи
ил, Москыда иди. О пахт Бақыда јашајат
Мәһәммәд Газиин тардашы оғлу Ғәһиһ Гази
илә Мәһәммәд Газиин ардашы Минә ханым
Мәһәммәд Газиин е җамындан сонра оғлулу
Ирандан сүркүн едиб - оғу өз һесабына Ғәрби
Алманијаја охумаға көндәриб вә Ирана
тајытқасыны тадаған едиб. Минә ханым
оғлулу көрмәк үчүн кизди јолла Алманијаја
кәдиб, оғлулу көрәндән сонра Москыја кәл-
мишди. Хатини де бу иди ки, көмәк едим оғлу
Бақыја кәлсин. Мән мәсләһәт көрдүм ки, бу
даһа төһүлқәли олар. Әвәлә, гој Шаһын
җәсабына төһсиленин баша вурсун, бу
жирәндән истифадә елмәк лазымдыр. Дикәр
тәрәфдән исе биз оғу кәтирмәк истәсәк, Иран
назарәти хәбәр билиб, она гәсд елө билерләр.
Дедијим кими, Минә ханым ағыллы тајдын
или, мәсләһәтиклә раһылашды.

Ағыр сарсынтылар кәтиркиш бу тајдын
әсәби нә гәмли олмасына бахмәјајарат
агламды.

Гази е җам едилдикдән сонра бәлә бу
аилә сијасы фәаллјјәтдән талмырмаш.
Газинин 18-19 јашы бир пызы Маһабәдда
дишарларә вәрәгәләр јанышдыранда туту-
лур. Түрмәдә бәдбәхт пыза олмасын азаблар
верирләр, намусуна төчәлүз, едирләр.
Түрмәдән бурахыландан сонра пыз өзүңү
јандырыр.

...Бир нечә дөһгә икмиз дө сусурут.
-Имам мөөллим, Сизин фикриниңчә
Иранда Күрдүстан Демократик
Республикасынын вә Азәрбајҗан
Республикасынын мәғлубијәтинин сәбаби
нә иди? Ҳүмумијәтлө һәр ики республика мә-
ғлуб олмајды бирәдирләри?

-Сәбаб? Сәбаб хәјанәт иди. Биз онда да
хәјанәтин турбапы олдуг, инди дө хәјанәтин
турбапы олурут.

-Кимин төрәфиндән олан хәјанәтин?
-Русларын хәјанәтинин! Империя
хәјанәтинин! Рус ордусу кұрдләри дө,
азәрбајҗанлылары да алдыб Ғәһиһәтә, һеч
бир хәбәрларын гәтмәдән, бир кәчәнининдә
чыкыб әстмишди. Сизин инашчырамы ки,
әкәр совет ордусунуң кәлмәҗәниндән
Күрдүстанына, Азәрбајҗанын төһәһәһәринин,
хәбәри олсајды лазаими төдбир көрә бә
дәрдиләр. Түрмәләри әсәс јерләре
җәргәшдириб, там муһафизә олунарыдылар. Ахы,
һәр ики республиканын вайым муһафизә планы
вар иди вә үмуми сәтәрбәрлик е җам едә би-
ләрдиләр.

-Сизчә бу хәјанәтин сәбабынә иди? Ғәһиһ-
тәһ Иран нефти, нагдә јаныштыг вар иди со...

-Бунлар һамагы јазанларын јазма вә
ујурмасыды. Әслиндә исе Мәкојашли Берија
Сгалини инандырмашыдылар ки, Азәрбајҗан
бирләшмәләр бу јандан да Күрдүстан... Совет
Иттифатына таршы муһарибә елө билерләр.
Бу там јалан вә шангаж иди. Сәбаб исе о иди
ки, Азәрбајҗан бирләшә, һеч бирләшмәсә
дө, мөһтеји күчәнә биләр вә Ғаффада әсәс
Республикаја чәһилә биләр. Һансы ки, Пи-
шәһәри Иран дахилиндә олматла Демократик
Республика јаратмағ истәдијини бәјан
әтмишди.

-Пишәһәринин Шимали Азәрбајҗанна
кәлмәсине нечә бахырсыз?

-Кенерал Гулам Ғәһјаны да Пишәһәрини
дө һәр һалда кәтирмишдиләр, әзәлери кәлмәз-
диләр. Билиндији кими Пишәһәрини бурада
өлдүрдүләр.

-Бәлә фикир вар ки, Мәһәммәд Газијә дө
Совет Иттифатына кәлмәк тәклифи едилдиб.

-Инамырам. Совет Ордусу Ғәһләһән
кәләнән сонра Иран ордусу Азәрбајҗандан
Күрдүстанна һәркәһт едир. Инкылисләр Газиин
јанына кәдиб оғу хилас әтмәк үчүн өз
машыналары тәклиф едирләр. О билдириб
ки, халдан аралымат хәјанәтдир, бәлә ағыр кҗ-
идә халпы тәк гојмарам.

Инкылисләр бурдакән Гази Маһабәдакы
Совет консулу Сәмәд оғлу (о. азәрбајҗанлы
иди) јанына адим көндирки, бәсинкилисләр
бәһи апарып истәјирләр. Сизин нә тәклифи-
низ вар? Консул кудә Газиин адамыны гәбүл
әтмириләр.

Инкылисләр Маһабәдын дарвазасындан
чыкмамыш америкалылар 40 - 50 машында
Газиин јанына кәлиб дејирләр ки, Сизин,
әграбәнизи, емиңиз Ираға, јакуд башға јерә
дашыјат.

Гази јәнә дө консул Сәмәд оғлу јанына
адам көндир вә јәнә дө тапыны ачмырлар.
Гази америкалылары дејир:

-Сиз, мән бүгүн халпымла, вәтәнимлә
бәрабәр көңүрә билереләһизми?

— Тәх чалыб, оғу, дөһдәһи дејир
— Ошарсыз һеч һара кәтмәрәм!

Иран ордусу кәлир вә ... амансыз
пырғын, е җам башланыр. Ҳүмумијәтлө
Азәрбајҗанда вә Күрдүстанда 100 мин, бә җан
мө җуматларә көрә исе 500 мин адам гәтлө
јәтирилмишдир.

1947-чи илин әввәллериндә бүгүн кұрд
лидерләри һәбс едилди. Ғәһәһ илин җарт
аынын 31-нә, сәһәр саат 6-да Мәһәммәд
Ғази, Мәһәммәд Ғүсејн, Иран мәҗлисинын
дәпутаты Абдулҗаһысым Сәдр-Ғази вә
башгалары Маһабәдда дәр аҗачындан
асылматла гәтлө јәтирилирләр. Һамагы
өзүңү мәсүрчәсына апарып, һеч бири аман
истәмир. Мәһәммәд Гази мөһтур
монологуну сөјдејир.

Мусаһибәни апарды:

Адил Мәһмәдгулијев.

S'awa me jore' got. S'amile' Selim him bi azerbaycani. him bi kurdii
nebesan dñivise. Em je're' s'e'reke wi bi kurdii, yeke' ji bi azerbaycanii
j' keriki ji "Mem u' Zil"-a Ahmede' Xani, ku wegerandiyu azerbaycanii
tabeti xwendevanan dikin.

S'amile' SELIM

BAHARA MINE

Bona ku bi bin beg millet firotin,
Ne mlraze' mine, ne kare' mine.

Bi zlmame' kurdek "ne kurdim" goin,
Derde, ew her kibe neyare' mine.

Welete' pilingan, Wetene' s'e'ran,
Ware' hunegmendan, diyare' me'ran.

Bi deste'n dijmna bu'ye war-we'gan,
Ro zu' s'u'ye awa, e'vaga mine.

Kurdistana delal bindest kirine,
Bi kure'n me'rxasan pir qest kirine.

S'avan rjandine, s'ikest kirine,
Ewan iro disa, siyare' mine.

Roja seghildayin bo me mlzine,
Bin'he'rl, blanzbln, pirsme kin kine.

Ye' ku li meydane "Boz" dñezine,
S'e'ge' Kurdistan, siyare' mine.

Ez S'amile' kurdim, mebe'n dñisarl'm,
Agireki gutrl'm, bi ah u' zarl'm.

Bi rojeke' usa gellek bawerl'm,
Tene' azadagi, bahara mine.

КҮРДҮН

Дејирләр бир гошун тамам әзилиб
Ғалханда чомағы, јабасы кұрдүн.

Ғүсејн Күрдюглу дүзүнү билиб
Дејирләр шир әмиб бабасы кұрдүн.

•••

Өмрүнү јеј билиб миннәт көтүрмөз,
Әлбир олмајынча бахты көтирмөз,
Дөјүшдә өзүнү әсла итирмөз
Аслан дабасыды дабасы кұрдүн.

Ким дејир тара бәхт ојана билмөз,
Ғалхыб ғыпгырмызы бојана билмөз?
Шамил, әнүңдә дағ дајана билмәз
Бирләшсә һәр ели, обасы кұрдүн.

Шамил ӘСКӘРӘВ

Әһмәд ХАНИ: "Мәм вә Зин"

(номайдан бир парча)

...Беләми талачағ јохса бахтымыз?
Мәкәр кәлмәҗәкәк бизим вәхтымыз?
...Бир көрәм саһиб, үрәји тәмиз
Әзәлдән олсајды башбиләнимиз,
Гојсајдыг башына шәрәфәтли таҗ,
Ад-саңда олмаздыг кимсәјә мөһтаҗ.
О вахт баш тутмазды Ғум истиласы,
Јурдумуз олмазды бајруш јувасы.
Сүркүн едиләрди кәдәр дө, гәм дө,
Бизә баш әјәрди ғум да, әчәм дө.
Бөхтин бәд кәлмәји танрыдан олду,
Јадлар јурдумузда һөкмран олду.
Бизи руснај етди асылы талмағ,
Бу дөзүлмөз дөрдә дөзәр нәчиб халғ!
...Бири өз әлилә дөпләт јаратды,
Башгасы гәсб едиб сәрвәтә чатды.
Мәни җаш-баш салыб худа һикмәти-
Күрдүн ашыб-дашыр вары-дөвләти,
Өзүсө бунлардан ғалыбды мөһрүм,
Јашајыр асылы, јашајыр мөһкүм.

Күрдүн од ғылынчы газанмыш шөһрәт,
Дүшмән өлкәсини чох ејләмиш фөғһ.
Онун һәр әмири сәхадә һатәм.
Онун һәр икнди Зал оғлу Рүстәм!
Әрәб өлкәсиндән Күрчүстанадәк
Күрдүстан дүрмүшдү полад ғалатәк.
Күрдүләр дөрд бир јанда тутмүшдү гәрар,
Ғумла өчәм она олмүшдү һасар.

җәннәт Күрдүстаны һәр ики төрәф

Ғөза охларына етмишди һөдәф.

...Ғәһрәманлығ, гүдрәт, мөрдлик, сәхавәт,

Әмирлик, рәшадәт, икидлик, гүввәт -

Хасдыр кұрдүн һәр бир гәбиләсинә,

Бурда һама кырәр ғылынч бәһсинә.

Күрддә нә өлчүдә парса чәсарәт -

О гәдәр миннәтә ејләјәр нифрәт.

Ғејрәтә боғулуб өмрүн дәр күнү

Бојнуна көтүрмәз миннәт јүкүнү.

Тајфалар тајфаја дүшмәндир аңчағ,

Одур ки, ортада јохдур иттифағ.

Әкәр, бирлик нәсиб олсајды бизә,

Арха дајансајдыг бир-биримизә,

Күрдә баш әјәрди әрәблә өчәм,

җүмлә дәрдимизә оларды әңчам.

...Дәмәсиниләр: "Һаны кұрдүн гүдрәти,

Әсли, нәчәбәти, мөдәнијәти?!

Вар елми, китабы өзкә милләтин.

Күрдә нәсиб олар бу һүнәр чәгин!"

Хејир! Дајаз дејил кұрдүн камалы,

Нә фајда ситәмдән позулуб һалы.

Күрд өзү биликсиз, камалсыз дејил,

Амма саһиб јох, сәфилдир, сәфил.

Сөмүм олмасајды өкәр рузикар.

Бир ағил олсајды бизә һөкмдар.

Билик, зәка, китаб, һекајә, диван,

Иңчәсәнәт, гәзәл, мәнзүмә, дастан,

Лајиг көрүлсәјди бојук һөрмәтә

Ғијмәт верилсәјди ше'рә-сәнәтә.

Нәзмин бајрағыны уҗа тутуб мән

Асардым дүңјанын дамынын үстән!

Нејләрим ки, јаман касаддыр базар.

Мәним ғумашыма јохдур хиридар!

Курд дилинден төрчүмә едән: Ш. Әскәров

BAQE' GULA

Delala mIn, roj bahata,
Kurdlsiane' s'er hlata,
BI ken, henek, es'qa dlla,
Min blda te blqe' gula

Slie'manlye' il Kerku'ke',
Min le'klra klnc'e' bu'ke,
Te bask vekla wek blblala,
Min blda te baqe' gula

Blgerana c'iye-banua,
Te'r vexwera qve'n kanya,
Kurdlsiane', nav zerya,
Min blda te baqe' gula

Bin awaza dengbe' j Perwar,
Kurdlsiane' bubu'ya hewar,
Kurd ji bu'ne xwede exlyar,
Min blda te baqe' gula

ALFABE

LATINI		KIRILJ	
ALFA	BETA	ALFA	BETA
1 A	2 B	3 C	4 D
5 E	6 F	7 G	8 H
9 I	10 J	11 K	12 L
13 M	14 N	15 O	16 P
17 Q	18 R	19 S	20 T
21 U	22 V	23 W	24 X
25 Y	26 Z	27 A	28 B
29 C	30 D	31 E	32 F
33 G	34 H	35 I	36 J
37 K	38 L	39 M	40 N
41 O	42 P	43 Q	44 R
45 S	46 T	47 U	48 V
49 W	50 X	51 Y	52 Z

РУНУ АЗАДЛЫҒА
ГОВУШДУ...

Гонаґыды, чәсарәтлیدی... Иҗид иди! Барачан
десеп мәр иди Һөбө гәрәшһәмиз. Әчәл алды...Юх,огу
олүмә төшпәр кетди.Җаралы торпатын үстүгүдә,иңләп
халтын арасында сакитчә јашамагы бачармалы.

Һөбө - Фаизил Сары огул Әзизов 1956-чы илдә Газах
рајонунда күрд аныбһиндә доғулмушду. Сорбост күләш
үзрә илман устасы иди,ССРИ чемпиону олмушду.

Ермәһилләрин республикамыза тәҗавүзү
җашајанчан Һөбонун кечәси-күндүзү јохуду,Ғазагын сөрһәд коғдһәриндә доғулмон көтәп-
ләрвәр оғуллара мадди вә мә һәһи чәһәтлән дјаг,дурмага чалышпәр, әвәзсиз мөһарәт
кәстәриди. Хоҗалы җаҗиәсиндән соғра снлаһа сарылыб он чөһбәјо кетмишди.

АБУНӘЧІЛӘРИН НӘЗӘРИНӘ

Ғәһрибәһин охучулар:
Мәғбәә хәрчләри артуғьына,кағьзын гнмәти баһалашығьына көрә республикамызда
коғр олушан дикар гәзетләр кими "Донге күрд"үн лә малијо вәзирјәти ағьарлашмышдыр.Сизин
"Донге күрд"үн абунәси үчүн оғәдириниз 14 маһат 40 гәһик јәһһиз 6-7 нөмрөһин чалыһа бәс
едьр. Гәзәти јашатмағ һәмнә аһағьыдакы һесаба 30 маһат кечирмөһриһиз хадһш едирик.
Бакы, Хәтәи рајону банкы һәзһиндә "Бакобанк". Һесаб нөмрәси 700024

Rojhane il komite'ta wes'andina
Dewlete' ya Re'spu blika Azerbaycane
Destu rname N 291

Индекс: 66976
Гиммәти 50 гәһик.

TEMBE N 2107

Навн'а на ге'дәксияве': 370604.
Baku, soqaaq Gara Sehera 7-a, 35
Унван: 370604, Бақы, 7-чи Гара Шәһәр
Индекс: 66976
Гиммәти 50 гәһик.

370604, Баку, ул "Азәрбајҹан" республикасы
кәһиһи "TURAL" гәзәти
компютере' те' берекәһин аһағьында
нес гьага "Azerbaycan" te wos andin.
Jmar: 3000

REDAKTOR Ahmede' HEPO

ENDAME'N RE'DAKSIYAVE':
Adile' CEMAL (dew'sgirtlye' re'daktor).
Baxis' HUSEYN OV
Bayrame' FETI
Elmira HESENOVA
Huse yn KURDOGLI
Kamile' EKBER
S'amile' SELIM
S'amo ARIF

Bona azadi, asiti u biratiye!

DENGÊ KURD

Ji c' illeye' pas'in, sala
1992-a te' wes'andin.
15 Nisan sala 1992-a
Hejmar No 5

Азербайджанский Фонд культуры
Центр курдской культуры «Ронаи»

SERGOVENEDEKI EDEBIYATE'

Sala 1929-a pe's'beri Delidaxe' il
gunde' Axcakende', nehiya Kelbecere'
xlanek hate dIne'. Nave' wi danin S'amil.
DIne' ru'ye' gellek S'amilan diitiye. Le'
S'amile' Selim Eskerov, S'amil Delidax
'nave' c'iye ser naye' xweda ze'de kirbu'

bu' sergovendekei edebiyata du gela.
Naha diware be'ji ew edebiyata kijan geli
And elzane. C'awa ew bl xwe helbesiecke xweda
dInivise, ew ewlede' du gelane, dI aliye'
afandariye' da ewilm kurde, hlm jazerbaycane.

Wexse' ewi dersxana ?-a dlixwend dest bl
S'ere' Weteniye' Mezin bu'. Ev s'er s'ereki usa
bu'. ku s'pu'ka wi dere' her kesi, dere' her
malicke' kuta. Evi s'eri dere' male' bineliye'

Axcakende' ji kuta, gellek xorte' desthene c'uf ne
s'er, venegerin, bu'k mane bi, gellek bav c'u'ne
s'er venegerin, zarok mane sewi. Ji s'er hey
kaxeze' res' ser Axcakende' da dIbani, hey de'.
xu's'kan klnc'e'n res' xwediklrin, dijiwariye'n
emir ji ne yek bu'. ne oduu. Dnyka S'emil Gulgez
xarilne' ser her kaxeze'ki res' hlm dI kurdi, hlm bi
azerbaycani beyt, klame' sine' hevdlhani u'
c'awa elgedu, we' deme' s'in bl n'met derbaz
albu'. Vana gis'k hukumi ser S'amile' bIc'u'k
dikr u' alie' wi dIne'ris'and. Hlm ji nava ruhe'
wida re'ze'n s'eran dIhatne hu'nandIne'.

J' rojke' kela dIle' wiyi klm-klmi mina
derse'ke dji' ser e'glr' kelya, klre blqe-bllq u'
kela c'u', mra kulleke' bls'klvi, re'ze'n s'e'ira
xwece'wlmser hevda mi. Ewi kina dIle' xwe, kina
mIqabli nece'qiy'e' weke zanebu' na xwe ronklre
ser kaxeze' sipi. Ew s'e'ira mIqabli s'er jI we'
ceje' da bu' hime' s'e'ir, poe' me n' wiyi
derse'ke.

ew jI dayina xwede'ye. S'amil, mamose' dela!
ji aha dIbe'je: "S'e'ir nIvisandIna mIn.
hevanina ne'ta, mIhala jI jore' xwede' daye, u
je're' keda dayika mIne"

S'amile' Selim pe's'iye' ru'pe'le' rojnama
nehiya Kelbecere' bl s'e're'n xweva xemlland,
pas'e' bl desti kovar u' rojnane' re'spu'blkaye'
govcka efrandariya wi flre bu' u' zu'treke'
pirtu'ka wiyi ewlin ronayi dii. Bele', ewi hela
zene' bi azerbaycani dInivisi. Le' her ku roj, meh
derbaz dIbu'n zarqolIn, edebiyata bi nIvisar.
poye'ziya kurda klask, ya wede' naha ser
gewleze' biranin u' zanebu' na wida ze'de dIbu'.
Icar ji ewi mina bIra hlm bi azerbaycani, hlm bi
kurdinivisi.

S'amile' Selim he'di-he'di jI dersdaniye', jI
riyaziyele' du'r ket, kece nava edebiyate', pe'ru ji
reyayi xebate'n mexluqe'iy'e' bIlInd bl ru'spiu
dIqedand. Le' wede' ste'rka wi dI aliye'
edebiyate' da dIc'Iru'si, wede' xebata
mexlu' qe'iy'e' bi helali pe's'da dIc'u', qeyde'
sove'iy'e'yi bl qlle'r, s'erawiln, c'ovnebari blIqi
derket u' rojke' xwina neheq pls'lkandIne
pe'sira wi, diware'n hepe' klrine para wi.

Li vIra, nava c'ar diware'n hep se'da
qudreia xwede' xwe da ser pile' wi, kela
Ahmede' s'ru'ni kece dIle' wi, ewi poye'meke
hInberi "Mem u' Zin" - "Kec'a lal" nIvsi u' bi
dIzinkava lIwe'tariye', jI we' cehneme' derxIs;
da xwediye' ve' nIvisare'. Pas'e' me bi heneki
dIgoce' mamoste': "Pake hu'n halne-qlrine",
yanc' na, ke' bIgota. "Mem u' Zin" ce'wiy'e.

(Peyhalin ru'ye' 2-a)